

DARIUSZ KWIATKOWSKI

**Chrzest sakramentem nowych narodzin w chrzcielnej
liturgii słowa Bożego z lekcjonarza
»Obrzędów chrztu dzieci«**

Reforma liturgiczna Soboru Watykańskiego II jako jeden z ważniejszych celów postawiła sobie obfite zastawienie wiernym stołu słowa Bożego. W związku z tym w liturgii każdego sakramentu znalazło się właściwe miejsce dla proklamacji słowa Bożego. W odnowionych księgach liturgicznych pojawiły się lekcjonarze zawierające zbiór perykop biblijnych przeznaczonych do wykorzystania podczas celebracji danego sakramentu.

Lecjonarz zawierający 21 perykop biblijnych znajduje się także w *Obrzędach chrztu dzieci*. Wybrano 3 czytania ze Starego Testamentu, 6 z Nowego Testamentu i 12 tekstów z Ewangelii¹. W tej zupełnie nowej księdze liturgicznej liturgia słowa Bożego stanowi ważny element obrzędu chrztu. Liturgia słowa jest skierowana głównie do rodziców i chrzestnych, a także i pozostałych wiernych zebranych w celu pogłębienia ich wiary. Słowo Boże uświadamia im dokonujące się włączenie ich dziecka w tajemnice Chrystusa i Kościoła. W liturgii chrztu należy odczytać jedno lub dwa czytania, z których jedno ma być ze Starego Testamentu, a drugie z Nowego Testamentu.

Celem artykułu jest ukazanie chrztu jako sakramentu, który daje dziecku nowe życie. Podstawowe źródło stanowią czytania biblijne z lekcjonarza umieszczonego w rytuale chrztu dzieci. W tekstach objawionych Starego i No-

Dariusz K W I A T K O W S K I, ks. dr hab., adiunkt w Zakładzie Liturgiki i Homiletyki, Wydział Teologiczny Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, e-mail: kwiatkowski@post.pl

¹ *Obrzędy chrztu dzieci dostosowane do zwyczajów diecezji polskich*. Katowice 1987 nry 207–227 (dalej: OCD).

wego Testamentu będziemy szukać odpowiedzi na pytanie: w czym wyraża się nowa jakość życia, która staje się udziałem ochrzczonego człowieka?

I. Figury i zapowiedzi chrzcielnego nowego życia – czytania ze Starego Testamentu

Woda daje życie (Wj 17,3–7)². Pierwszym podanym przez rytuał czytaniem ze Starego Testamentu jest fragment z Księgi Wyjścia. Księga ta opisuje cudowne wyjście narodu wybranego z niewoli egipskiej i wędrówkę przez pustynię aż do dojścia do ziemi obiecanej im przez Boga. Przeczytany fragment mówi o wydarzeniu, które miało miejsce podczas wędrówki Izraela przez pustynię. Wędrującym Izraelitom zabrakło wody i dlatego zaczęli szemrać przeciw Mojżeszowi i buntować się, że lepiej byłoby pozostać w Egipcie, aniżeli znosić wszelkie trudności związane z wędrowaniem przez pustynię. Brak wody na pustyni oznaczał nieuchronną śmierć. Dzięki cudownej interwencji Boga, Mojżesz wyprowadził wodę ze skały i dzięki temu cały lud mógł zaspokoić swoje pragnienie.

Naród wybrany, pomimo że widział wiele znaków i cudów, których Bóg dokonał na ich oczach, przy wyprowadzaniu ich z niewoli egipskiej, nie chciał uwierzyć Bogu i często się buntował. Bóg celowo wystawiał ich wiarę na próbę. Poprzez przeciwności chciał pokazać, że to On jest sprawcą ich wyzwolenia, i że tylko razem z Nim mogą odziedziczyć ziemię obiecaną. Także w tej scenie Bóg objawia się jako ten, który pomaga w konkretnej sytuacji. To doświadczenie miało wzmocnić wiarę Izraelitów. Pan Bóg posłużył się tutaj znakiem wody, która jest symbolem życia i błogosławieństwa. Woda uratowała Izraelitów od niechybnej śmierci. Zresztą, nie był to dla nich pierwszy znak wody. Pierwszym było cudowne przejście przez Morze Czerwone. Wtedy Bóg definitywnie uratował Izraelitów przed Egipcjanami. Teraz, wyprowadzając im wodę ze skały, uratował im życie kolejny raz. Te znaki miały pokazywać, że Bóg jest razem ze swoim ludem oraz to, że ten lud został przez Niego wybrany³. Hebrajczycy przeżywający brak wody na pustyni uważali, że są opuszczeni przez Boga i skazani na śmierć z pragnienia. Pan jednak w cudowny sposób zaspokoił pragnienie narodu i ocalił go. Podobnie przez wodę chrztu Chrystus, który jest obecny w sakramencie, daje ludziom nowe życie nadprzyrodzone. Nowo ochrzczeni tak jak lud na pustkowiu, doświadczają mocy i dobroci Boga. Woda wypływająca ze skały staje się zapowiedzią i figurą źródła chrzcielnego. Woda wzięta z tego źródła daje nowe życie i staje się ratunkiem dla ochrzczonego⁴.

² Tamże 207.

³ Por. J. Kudasiewicz, J. Łach: *Liturgia słowa Bożego w odnowionym obrzędzie chrztu*. W: *Sakrament Chrztu*, Red. A. Skowronek. Katowice 1973 s. 141.

⁴ Por. S. Łach: *Księga Wyjścia*. Poznań 1964 s. 172.

Pokropię was czystą wodą i oczyszczę was od wszelkiej zmyzy (Ez 36,24–28)⁵. Treścią perykopy jest zapowiedź wielkiego oczyszczenia i odnowienia Izraela. Bóg dla chwały swego imienia oczyści swój lud, dając mu nowe serce i nowego ducha⁶. Treść teologiczna tej perykopy koncentruje się wokół trzech tematów: oczyszczającej wody, nowego serca, nowego ducha⁷. Woda dla człowieka Wschodu była źródłem i siłą życia. Bez wody ziemia zmienia się w suchą pustynię, czyli krainę głodu i śmierci, gdzie ludzie i zwierzęta skazani są na zagładę. Bowiem gdzie jest woda, tam jest życie. Elementarnym gestem gościnności w starożytności było obmycie nóg przybysza (por. Rdz 18,4; 12, 2; Łk 7,44). Prorok zwraca uwagę także na oczyszczającą moc wody. Temat ten Ezechiel włącza w perspektywę odnowienia Ludu Bożego. Wewnętrzne oczyszczenie jest źródłem nowego życia. Oczyszczająca moc wody, zapowiedziana przez proroka na czasy odnowienia ludu wybranego i na czasy mesjańskie, zrealizowała się w pełni w wodach chrztu⁸. Jan chrzczył na odpuszczenie grzechów (por Mt 3,11). Chrzt jest obmyciem, uświęceniem i usprawiedliwieniem w imię Pana Jezusa i przez Ducha Bożego (por. 1 Kor 5,11. Por. Ef 5,26; Hbr 10,22; Dz 22,26). Obmyty, usprawiedliwiony i uświęcony w chrzcie człowiek staje się nowym stworzeniem w pełnym tego słowa znaczeniu.

I dam wam nowe serce..., kamienne serce wam odbiorę, a dam wam serce z ciała (Ez 36,26)⁹. Serce w pojęciu biblijnym ma inne znaczenie niż w dzisiejszym, potocznym języku. Serce łączy się często z życiem uczuciowym człowieka. Ono może miłować lub nienawidzić. W Biblii serce ma bardzo szerokie znaczenie i oznacza najbardziej wewnętrzną część człowieka, czyli jest źródłem uczuć, myśli i decyzji. Serce jest tym, co prowadzi człowieka do określonego działania (por. Wj 3,2; Lb 16,28) i w tym kontekście należy rozumieć słowa proroka: *dam wam nowe serce* (Ez 36,26). Słowa te oznaczają dokonanie prawdziwej i wewnętrznej przemiany. Bóg przemieni najgłębszą istotę człowieka, to znaczy zmieni źródło myśli, woli, uczuć i sumienia. Nowe serce to nowy sposób myślenia, decydowania i działania, to prosto nowe życie¹⁰.

Nowego ducha tchnę do waszego wnętrza (Ez 36,27). Duch Boży w Starym Testamencie oznaczał dynamiczną, nieosobową siłę Boga. Uważano ją za Dar Boży udzielany określonym osobom, pełniącym jakieś funkcje w służbie Ludu Bożego (por. Sdz 6,34; 13,25; 14,6; 15,14; 1 Sm 11,6). Prorocy przedstawiają ducha Jahwe jako czynną zasadę życia (por. Iz 4,3; Ez 36,23–28; Jr 31,31–34;

⁵ OCD 208.

⁶ Por. B. Testa: *Sakramenty Kościoła*. Poznań 1998 s. 117.

⁷ Por. J. Kudasiewicz, J. Łach: *Liturgia słowa Bożego w odnowionym obrzędzie chrztu*, art. cyt., s. 142.

⁸ Por. tamże.

⁹ OCD 208.

¹⁰ B. Mokrzycki: *Droga chrześcijańskiego wtajemniczenia*. Warszawa 1983 s. 248–249.

32,38). Tchnienie nowego ducha, oznacza danie nowej zasady życia, działania i postępowania. Duch Boży pochodzi z nieba i do nieba prowadzi¹¹. Owocem oczyszczenia, przemiany i postępowania zgodnie z nowym duchem będzie powrót i mieszkanie w ziemi, którą Bóg dał ojcom. Ziemia obiecana była zapowiedzią nieba, życia wiecznego. Owocem oczyszczenia nowego ludu w czasach mesjańskich przez wodę chrztu i Ducha Świętego będzie Ojczyzna niebieska¹². Oczyszczenie duchowe przyniesie narodowi życie godne ludu Bożego. Zbawcze działanie Boga przywraca godność tym, którzy w Niego wierzą¹³.

Proroctwo Ezechiela całkowicie wypełnia się w sakramencie chrztu. Należy podkreślić, że nie chodzi o jakąś zewnętrzną zmianę w życiu chrzczonego człowieka. Tutaj praktycznie nic się nie zmienia. Natomiast całkowicie zmienia się jego wnętrze. Człowiek oczyszczony wodą chrzcielną zostaje obmyty z grzechu pierworodnego i staje się przybrany dzieckiem Boży. Zostaje też napełniony Bożym Duchem, dzięki czemu otrzyma nowe serce. Ta nowość wyrazi się w tym, że to ochrzczony będzie zdolny do poznania Boga, do wypełniania Jego woli i czynienia bezinteresownej miłości. Dzięki przyjętemu sakramentowi chrztu człowiek wchodzi w nową relację z Bogiem. Będzie to relacja przymierza i miłości. Odtąd powołaniem ochrzczonego staje się świętość i wieczność.

Woda wypływająca ze świątyni niesie życie (Ez 47,1–9.12)¹⁴. Tej perykopie można nadać tytuł: „Ożywiający źródło wypływa spod progu świątyni”. Jest to mały fragment ostatniej części Księgi Ezechiela, w której mówi się o odrodzeniu nowego Izraela. Wizja Ezechiela przedstawiona w tym fragmencie jest wizją o źródle ożywiającym, która staje się częścią wizji nowej teokracji¹⁵.

Ożywiająca woda (Ez 47,1–5) stanowi pierwszy temat perykopy. Symbol ożywiającej wody znany był już dawniejszym prorokom, którzy łączyli go zawsze z odnowieniem ludu i z czasami eschatologicznymi. Bóg będzie zsyłał deszcz w dogodnym czasie i będzie to deszcz niosący błogosławieństwo. Drzewo polne wyda owoc, a ziemia wyda swój plon. *Lud będzie żył bezpiecznie w swym kraju i poznają, że Ja jestem Jahwe* (Ez 34,26). Dzięki tej wodzie zniknie głód i pragnienie (por. Jr 31,9; Iz 41,10). Życiodajne źródło wypływające spod świątyni, to symbol szczególnego błogosławieństwa¹⁶. Prorok przedstawia skutki, jakie wy-

¹¹ Por. J. Kudasiewicz, J. Łach: *Liturgia słowa Bożego w odnowionym obrzędzie chrztu*, art. cyt., s. 144.

¹² Por. J. Homerski: *Księga Ezechiela*. W: *Pismo święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych ze wstępami i komentarzami*. Red. M. Peter, M. Wolniewicz. T. III. Poznań 2000 s. 459–460.

¹³ Por. J. Homerski: *Księga Ezechiela*. Lublin 1998 s. 155–156.

¹⁴ OCD 209.

¹⁵ Por. J. Kudasiewicz, J. Łach: *Liturgia słowa Bożego w odnowionym obrzędzie chrztu*, art. cyt., s. 145.

¹⁶ Por. J. Homerski: *Księga Ezechiela*, dz. cyt., s. 198–199.

wołuje ta obfita woda, płynąca ze świątyni: daje życie, zdrowie i ratuje od śmierci. Życiodajna woda, wypływająca ze świątyni dokonuje cudownej przemiany: gorzkie i śmiertelne wody zamienia w wody zdrowe; tam gdzie była śmierć zakwitnie nowe życie.

Słowa proroka Ezechiela wypełniły się w Jezusie Chrystusie. On stał się prawdziwą i żywą świątynią oraz źródłem wody, która daje życie. Z Jego przebitego boku, niczym spod progu nowej Świątyni, wypłynęła zbawcza krew i ożywiająca woda. Chrystus jest nową świątynią, z której wypływa woda dająca życie. Wodą Jezusa jest także Duch Święty – Boża moc ożywiająca. Przez chrzest święty człowiek staje się Świątynią Ducha. Teraz poprzez Kościół i jego sakramenty, a zwłaszcza przez chrzest, strumienie Bożej łaski rozlewają się na ludzkie serca. Ten strumień dociera do każdego człowieka, który ma otwarte serce. W przyszłości ten strumień będzie się poszerzał przez przyjęcie innych sakramentów, a szczególnie bierzmowania i Eucharystii¹⁷.

Perykopy biblijne, które zostały umieszczone w lekcjonarzu „Obrzędów chrztu dzieci”, jako typy i zapowiedzi, wyraźnie wskazują na sakrament chrztu jako sakrament nowego życia. Obrazami i zapowiedziami nowego życia jest woda wypływająca ze skały i ratująca życie, duch, który ożywia wszystko oraz nowe serce. Inicjatorem nowych narodzin będzie sam Bóg. Dzieła tego dokona przez swojego Syna Jezusa Chrystusa, Ducha Świętego oraz wspólnotę nowego Ludu Bożego, którą będzie Kościół. On stanie depozytariuszem sakramentu chrztu.

II. Nowe narodziny darem sakramentu chrztu – czytania z Nowego Testamentu

Zostaliśmy razem z Chrystusem pogrzebani po to, abyśmy wkroczyli w nowe życie (Rz 6,3–5)¹⁸. W tej perykopie św. Paweł ukazuje istotę sakramentu chrztu, który jest zanurzeniem człowieka w śmierć i zmartwychwstanie Chrystusa. Tutaj znajduje się źródło nowego życia. To zanurzenie sprawia nowe narodziny: człowiek umiera dla grzechu i rodzi się do nowego życia. Nowe narodzenie człowieka domaga się uprzedniej śmierci. Dokonuje się to w chrzcie, który jest zanurzeniem w śmierci Chrystusa (por. Rz 6,3)¹⁹. Zanurzenie, o którym mówi Apostoł jest znakiem pogrzebania i pochowania i równocześnie symbolicznie wyraża śmierć. Wynurzenie następujące po zanurzeniu jest znakiem zmartwychwstania

¹⁷ Por. J. Kudasiewicz, J. Łach: *Liturgia słowa Bożego w odnowionym obrzędzie chrztu*, art. cyt., s. 146.

¹⁸ OCD 210.

¹⁹ Por. J. Kudasiewicz, J. Łach: *Liturgia słowa Bożego w odnowionym obrzędzie chrztu*, art. cyt., s. 147.

i życia. Symbolika ta wyraża teologiczną treść chrztu²⁰. Przez chrzest w śmierci Chrystusa stary człowiek został współukrzyżowany i skończyła się jego egzystencja (por. Rz 6,6).

Święty Paweł ze śmiercią łączy nierozdzielnie zmartwychwstanie i nowe życie (por. Rz 6,4–5). Połączenie to jest konieczne: nie można, bowiem umrzeć dla grzechu bez równoczesnego rozpoczęcia nowego życia w łasce (por. Rz 6,8). Nowe życie, choć jest niewidoczne, istnieje na pewno, ponieważ jest skutkiem wcześniejszej śmierci i zmartwychwstania (por. Kol 3,3–5). Od chwili chrztu wszystko człowiek już na zawsze jednoczy się z Jezusem. Udział chrześcijanina w śmierci Chrystusa, gwarantuje przyszłe uczestnictwo w chwale zmartwychwstania. Współukrzyżowanie z Chrystusem wyzwala chrześcijanina z więzów śmierci i daje gwarancje pełni życia w wieczności²¹.

Wiemy, że Bóg z tymi, którzy Go miłują, współdziała we wszystkim (Rz 8,28–32)²². Ten tekst można nazwać traktatem o zbawieniu i odkupieniu każdego człowieka. Sprawcą zbawienia i odkupienia jest Bóg, który dokonał tego dzieła przez swojego Syna, Jezusa Chrystusa. Św. Paweł bardzo szczegółowo opisuje działania Boga. „Albowiem tych, których od wieków poznał, tych też przeznaczył na to, aby się stali na wzór obrazu Jego Syna” (Rz 8,29) – słowa, które przypominają, że stworzenie każdego człowieka jest aktem wolnej woli Boga. On stwarza człowieka na swój obraz i swoje podobieństwo, ponieważ go miłuje. Stworzony człowiek ma się upodobnić do Jego Syna, Jezusa Chrystusa. Bóg nie tylko stwarza człowieka, ale także powołuje go do życia dziecka Bożego. Dlatego też usprawiedliwia go i obdarza chwałą. Usprawiedliwienie oznacza oczyszczenie z wszelkich grzechów i życie w łasce Bożej²³.

Św. Paweł bardzo mocno podkreśla, że Bóg jest wiarygodny w swojej miłości i w swoich obietnicach. Poprzez chrzest dokonuje się cudowne zjednoczenie człowieka z Bogiem przez Jezusa Chrystusa. Ochrzczony staje się dzieckiem Bożym i bratem Jezusa. Przez sakrament chrztu na zawsze łączymy się z Chrystusem. Nowy Testament na określenie tej chrzcielnej rzeczywistości używa jeszcze innych pojęć. Mówi o „wszczepieniu w Chrystusa” (Kol 2,6–7), „zanurzeniu w Chrystusie” (Rz 6,3), zjednoczeniu z Chrystusem” Rz 13,14), czy

²⁰ Św. Paweł wyraźnie nawiązuje do starożytnego sposobu udzielania chrztu. W Kościele pierwszych wieków udzielano tego sakramentu przez trzykrotne zanurzenie w wodzie, będące symbolem śmierci, i trzykrotne wynurzenie, obrazujące zmartwychwstanie. Po wyjściu ze źródła chrzcielnego nowo ochrzczony otrzymywał białą szatę, czyli znak stania się nowym człowiekiem. Kultura starożytnego Wschodu dobrze znała symbolikę zanurzenia w wodzie jako obraz śmierci i końca dotychczasowej formy życia. Natomiast symbolika wynurzenia się z wody oznaczała narodziny nowej formy życia.

²¹ Por. K. R o m a n i u k: *List do Rzymian*. T. VI – 1. Poznań – Warszawa 1978 s. 146–147.

²² OCD 211.

²³ Por. J. N. A l e t t i: *List do Rzymian*. W: *Międzynarodowy komentarz do Pisma Świętego*. Red. W. R. F a r m e r. Warszawa 2000 s. 1444.

„przyobleczeniu Chrystusa” (Gal 3,26–27)²⁴. Określenia te wyraźnie wskazują na nową jakość życia człowieka ochrzczonego.

Podobnie jak jedno jest ciało... (1 Kor 12,12–13)²⁵. W Pierwszym Liście do Koryntian św. Paweł udziela chrześcijanom z Koryntu konkretnych wskazań dotyczących ich życia religijnego. W sposób szczególny apeluje o jedność wszystkich wierzących w Jezusa Chrystusa. Fundamentem tej jedności ma być wiara w Pana Jezusa i przynależność do wspólnoty Jego uczniów, którą jest właśnie Kościół. Apostoł przypomina, że Kościół jest Ciałem Chrystusa. We wspólnocie kościelnej Chrystus staje się widoczny dla innych ludzi. Przedstawiając Kościół, św. Paweł w sposób bardzo plastyczny posługuje się obrazem ludzkiego ciała. Żywe ludzkie ciało składa się z wielu członków, które są ze sobą ściśle powiązane. Dla poprawnego funkcjonowania całego organizmu wszystkie członki ze sobą współpracują i uzupełniają się nawzajem. Poszczególne członki ludzkiego ciała nie mogą się wzajemnie negować lub odrzucać. Choć każdy z nich jest inny, to jednak są sobie nawzajem bardzo potrzebne. Trwając w jedności zapewniają pełne zdrowie dla całego ludzkiego organizmu²⁶.

Warto także zauważyć, że w ludzkim ciele istnieje jakaś zasada duchowa, która scala i koordynuje działania poszczególnych członków. Działania te służą dobru całego organizmu. Ta zasada jest także źródłem jedności dla całego organizmu. Ona ożywia całe ciało i nadaje mu swoistą spistość jednego organizmu. Trzeba tu także powiedzieć o odrębności każdego ludzkiego życia. Każdy człowiek jest kimś niepowtarzalnym i jedynym w swoim rodzaju. Na całym świecie nie ma człowieka, który byłby wierną kopią kogoś innego. Można powiedzieć, że każdy człowiek jest swoistym i niepowtarzalnym arcydziełem stworzonym przez Boga. Mimo jednak swojej wyjątkowości i niepowtarzalności potrzebuje do normalnego funkcjonowania innych ludzi. Żaden człowiek nie jest samotną wyśpą, która byłaby sama w sobie samowystarczalna²⁷.

Sakrament chrztu włącza nas do wspólnoty Kościoła. Tej wspólnoty nie można porównać z żadną inną wspólnotą założoną i tworzoną przez ludzi. Przed wszystkim ze wspólnotą Kościoła ściśle utożsamia się sam Jezus. Ta wspólnota jest Jego Ciałem. Jezus Chrystus jest Głową tejże wspólnoty. On daje Kościołowi swojego Ducha, który staje się jego sercem, czyli zasadą życia i jedności. Ducha Świętego otrzymujemy już w sakramencie chrztu. To On od wewnątrz scala tę wspólnotę i daje jej życiodajną moc. Dzięki Duchowi Świętemu, który jest

²⁴ Por. F. Amiot: *Chrzest*. W: *Słownik teologii biblijnej*. Red. X. Leon-Dufour. Poznań 1990 s. 132–133.

²⁵ OCD 212.

²⁶ Por. B. Mokrzycki: *Nowe narodzenie*. Warszawa 1978 s. 71–74.

²⁷ Por. D. Kwiatkowski: *Ochrzczeni w jednym Duchu*. W: *Duc in altum. Homilie i kazania na każdy dzień. Wrzesień*. Red. K. Marcyński. Warszawa 2006 s. 1–2.

w nas, Kościół żyje i działa pośród tego świata. Także tutaj odkrywamy nowość życia otrzymaną w sakramencie chrztu²⁸.

Wszyscy, którzy zostaliście ochrzczeni, przyoblekliście się w Chrystusa (Ga 3,26–28)²⁹. Te słowa należą do większego fragmentu listu do Galatów, mówiącego o usprawiedliwieniu. Usprawiedliwienie jest aktem Boga, który dokonuje odrodzenia i odnowy w Duchu Świętym oraz udziela życia nadprzyrodzonego (por. Rz 5,8). *Przyoblekliście się w Chrystusa* – jest to metafora szaty, znana już w Starym Testamencie. Sakrament chrztu wprowadza nas w niezwykłą i wyjątkową relację z Bogiem Ojcem. Najważniejszym celem Bożego planu zbawienia jest uczynienie ze wszystkich ludzi dzieci Bożych. Bóg zrealizował ten plan posyłając na świat swojego Syna, Jezusa Chrystusa, który przez swoją śmierć i zmartwychwstanie pojednał ludzkość z Bogiem. W ten sposób dzieci, które przez grzech odwróciły się od Boga, swojego Stwórcy i Ojca, teraz do Niego powróciły. Sprawił to Jezus Chrystus. Relację Bożego dzieciństwa nawiązuje się dzięki przyjęciu sakramentu chrztu, który jednoczy nas z Jezusem Chrystusem i udziela nam Ducha Świętego. Prawdziwe synostwo Boże otrzymujemy dzięki wspólnocie z Jezusem Chrystusem. W Nim nasze synostwo Boże otrzymuje uwiarygodnienie i przypieczętowanie³⁰. Chrystus żyje na wieki, a wszyscy obleczeni w Chrystusa stanowią z nim jedno. Faktem uzasadniającym godność synów Bożych jest otrzymanie chrztu. Ci, którzy zostali ochrzczeni, są synami Boga. Chrztus dokonuje się w samym Chrystusie, który udziela życia na wieki³¹.

Zachęcam was, ja, więzień w Panu, abyście postępowali w sposób godny powołania (Ef 4,1–6)³². W Liście do Efezjan św. Paweł przedstawia wszystkim chrześcijanom praktyczne wnioski wynikające z faktu zjednoczenia z Jezusem Chrystusem i przynależności do wspólnoty Kościoła. Najpierw Apostoł przypomina, że życie chrześcijańskie jest darem pochodzącym od samego Boga. Człowiek staje się chrześcijaninem dzięki Bożemu powołaniu, a nie własnej decyzji, działaniu czy posiadanym zdolnościom. Sam Bóg zaczyna zbawczy dialog z człowiekiem. On objawia człowiekowi samego siebie, a zwłaszcza swoją bezinteresowną miłość. Znakiem tej miłości jest niewątpliwie sakrament chrztu, który udzielamy małym dzieciom, u których trudno mówić o jakichkolwiek zasługach wobec Boga³³.

²⁸ Por. B. M o k r z y c k i: *Nowe narodzenie*, dz. cyt., s. 77–79.

²⁹ OCD 213.

³⁰ Por. J. K u d a s i e w i c z, J. Ł a c h: *Liturgia słowa Bożego w odnowionym obrzędzie chrztu*, art. cyt., s. 157–158.

³¹ Por. E. S z y m a n e k: *List do Galatów*. T. VI – 2. Poznań – Warszawa 1978 s. 82–83.

³² OCD 214.

³³ Por. D. K w i a t k o w s k i: *W jednej wierze i miłości*. W: *Duc in altum. Homilie i kazania na każdy dzień*. Listopad, dz. cyt., s. 1–2.

Przez chrzest człowiek zostaje włączone do wspólnoty Kościoła. Tutaj odkrywamy prawdę, że powołanie i wezwanie do chrześcijaństwa mają nie tylko cechy indywidualne, ale także i społeczne. Nie niwelując bogactwa cech osobowych oraz indywidualnych więzi każdego człowieka z Bogiem, trzeba powiedzieć, że powołanie chrześcijańskie równocześnie jednoczy wszystkich ochrzczonych ze sobą. Każdy człowiek zachowując swoje własne talenty dane mu przez Boga, jednoczy się z innymi w jednej wierze i w jednym chrzcie. Ta jedność sprawia, że wszyscy ochrzczeni stają się członkami jednego Chrystusowego Kościoła. Prawdziwa jedność wypływa z samego źródła powołania wszystkich ochrzczonych. Pierwszym źródłem jedności jest Bóg, Ojciec wszystkich ludzi. Potem jest Jezus Chrystus, który umarł i zmartwychwstał dla naszego zbawienia. Poprzez sakrament chrztu każdy człowiek zanurza się w śmierć i zmartwychwstanie Chrystusa. Są to niepowtarzalne i jedyne wydarzenia, które dają ludziom zbawienie i jednoczą ich. Zjednoczenie się z Chrystusem i w Chrystusie dokonuje się na drodze wiary, która też jest tylko jedna. Zewnętrznym znakiem tej jedności staje się przyjmowany sakrament chrztu³⁴.

Łącząc się sakramentalnie z Jezusem Chrystusem każdy człowiek staje się kolejnym, szczególnym i wyjątkowym ogniwem we wspólnocie Kościoła. Dary, które otrzymał od Boga będą odtąd służyły nie tylko jemu samemu, ale także nam wszystkim. Poprzez jeden chrzest człowiek uczestniczy w życiu jednego Boga i jednego Kościoła, który wyznaje jedną wiarę. Wiara jest wspólnym dziedzictwem całego Kościoła.

Wy jesteście plemieniem wybranym, królewskim kapłaństwem (1 P 2,4–5. 9–10)³⁵. Pierwszy list Świętego Piotra, z którego pochodzi ten fragment, zawiera wiele wzmianek o chrzcie: *zrodzeni na nowo; ponownie do życia powołani; jako niedawno narodzone niemowlęta* (por. 1 P 1,3; 1,23; 2,1). Określenia te wskazują, że list ten jest swego rodzaju katechezą chrzcielną. Lud wybrany to lud święty, oddzielony i wyjęty z użycia świeckiego, a konsekrowany Bogu. Ochrzczeni stają się ludem wybranym Nowego Testamentu, powołanym do życia nadprzyrodzonego. Przyjmujący chrzest tworzą święte kapłaństwo duchowe, gdyż duchowa jest świątynia i duchowe są ofiary, które będą składać. Do tych ofiar zalicza się: modlitwę (por. Hbr 13,15), świętość życia (por. Rz 12,1) i owoce apostołstwa (por. Rz 15,15)³⁶.

Bóg już z miłości wybiera człowieka i przeznacza je do świętości. Wyznacza mu także życiowy cel, którym jest osiągnięcie życia wiecznego. Przez przyjęcie chrztu ochrzczony zostaje wybrany i włączony do wspólnoty, zwanej wspólnotą

³⁴ Por. F. Amiot: *Chrzest*, art. cyt., s. 133–134.

³⁵ OCD 215.

³⁶ Por. J. Kudasiwicz, J. Łach: *Liturgia słowa Bożego w odnowionym obrzędzie chrztu*, art. cyt., s. 164.

Kościola. W tej wspólnoty przez wypełnianie określonych zadań, może realizować własne powołanie do świętości. Przez chrzest, który jednoczy człowieka z Jezusem Chrystusem ukrzyżowanym i zmartwychwstałym, zostaje on już włączony do grona świętych. Staje się częścią ludu, który przeznaczony jest na własność Bogu. Świętość należy wpisać do istotnych elementów nowego życia³⁷.

III. Dar nowego życia w nauczaniu Jezusa – Ewangelie

Lekcjonarz umieszczony w Obrzędach chrztu dzieci zawiera także propozycje perykop wziętych z Ewangelii. W sumie mamy do wyboru pięć czytań z Ewangelii synoptycznych i siedem z Ewangelii według św. Jana. Egzegezie poddane zostaną tylko te fragmenty Ewangelii, które mówią bezpośrednio o chrzcielnym darze nowego życia.

Jeśli się ktoś nie narodzi powtórnie, nie może ujrzeć królestwa Bożego (J 3,1–6)³⁸. Najważniejszym tekstem Ewangelii, który ukazuje chrzest jako narodziny do nowego życia jest opis dyskusji Jezusa z Nikodemem, a szczególnie wypowiedź zawarta w zdaniu: *Zaprawdę, zaprawdę powiadam ci, jeśli się ktoś nie narodzi z wody i z Ducha, nie może wejść do królestwa Bożego* (J 3,5). Osiągnięcie królestwa Bożego może się dokonać jedynie przez wiarę i przez chrzest. Nawiązuje to do mandatu danego uczniom przez Jezusa: *Idąc na cały świat, głoscie Ewangelię wszelkiemu stworzeniu, kto uwierzy i ochrzczi się będzie zbawiony, a kto nie uwierzy, zostanie potępiony* (Mk 16,15–16). Nowe narodzenie dokonujące się w sakramencie chrztu, w którym występują oba składniki wskazane przez Jezusa Nikodemowi: woda i Duch. Nowe narodzenie jest warunkiem koniecznym do wejścia do królestwa Bożego, jak bowiem człowiek przychodzi na świat w ciele przez narodziny fizyczne, tak też musi przyjść na świat duchowo, aby stać się dzieckiem Boga³⁹. Narodzenie z Ducha przenosi człowieka w sferę życia zupełnie nowego, Bożego, płynącego z łaski. Właściwą drogą prowadzącą ku temu nowemu życiu łaski, jest sakramentalne działanie wody w chrzcie. Celem odrodzenia chrzcielnego jest wejście do Królestwa Bożego. Określenie to ma charakter eschatologiczny i jest wykładnikiem zbawienia wiecznego⁴⁰.

Sakrament chrztu stanowi absolutny początek czegoś zupełnie nowego. To, co rozpoczyna się w chrzcie będzie nieustannie się rozwijało i pogłębiało. Życia

³⁷ Por. D. Kwiatkowski: *Wybrani przez Pana. W: Duc in altum. Homilie i kazania na każdy dzień. Grudzień*, dz. cyt., s. 1.

³⁸ OCD 221.

³⁹ Por. M. Wolniewicz: *Ewangelia według św. Jana. W: Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych ze wstępami i komentarzami*. Red. M. Peter, M. Wolniewicz. T. IV, dz. cyt., s. 229; por. B. Testa: *Sakramenty Kościoła*, dz. cyt., s. 139

⁴⁰ Por. L. Stachowiak: *Ewangelia według świętego Jana*. T. IV. Poznań – Warszawa 1975 s. 160–161.

Bożego, które rodzi się w chrzczonym człowieku nie można zaprogramować i ubrać go w ludzkie schematy. Dawcą tego życia jest Duch Święty, który zamieszka w sercu ochrzczonego. We Wprowadzeniu ogólnym do chrześcijańskiego wtajemniczenia czytamy: *Chrzest, brama do życia i królestwa Bożego, jest pierwszym sakramentem nowego prawa; przyniósł go Chrystus wszystkim ludziom, aby mieli życie wieczne*⁴¹. Bóg jest jedynym dawcą życia i źródłem życia. Poprzez chrzest Bóg pragnie obdarzyć każdego człowieka nowym życiem, czyli chce podzielić się z nim swoim własnym życiem. To Bóg sprawia, że chrzczony człowiek rodził się na nowo, w innym porządku, czyli nie tylko według ciała w płaszczyźnie biologicznej, ale także według Ducha, w płaszczyźnie nadprzyrodzonej⁴².

Źródło wody wytryskującej ku życiu wiecznemu (J 4,5–14)⁴³. Perykopa ta opisuje spotkanie Jezusa z Samarytanką, która przyszła czerpać wodę ze studni, gdzie odpoczywał Jezus. Tematem rozmowy jest woda żywa, która ma moc ugasić pragnienie, oraz stać się źródłem wytryskującym ku życiu wiecznemu. Jezus do Samarytanki mówi o wodzie, która potrafi ugasić raz na zawsze każde ludzkie pragnienie: *Kto zaś będzie pił wodę, którą ja mu dam, nie będzie pragnął na wieki, lecz woda, którą Ja mu dam, stanie się w nim źródłem wody wytryskującej ku życiu wiecznemu* (J 4,14). Nic dziwnego, że kobieta zaraz Go poprosiła, aby dał jej tej wody. Tą wodą jest sam Jezus oraz Jego miłość. Zaczerpięcie tej wody gasi każde pragnienie ludzkiego serca. Wynika to z faktu, że Jezus jest umiłowanym Synem Bożym i darem dla całej ludzkości. On staje się pośrednikiem między Bogiem i ludźmi i ofiaruje Boży dar „żywej wody” rozumianej przede wszystkim jako dar Ducha Świętego⁴⁴.

Odrodzenie z Ducha dokonuje się przez wodę. Duch przyjmowany jest na sposób sakramentalny. Mamy tutaj czytelne odniesienie do wody chrzcielnej, która jest źródłem życia nadprzyrodzonego, które rozpoczyna się na ziemi i dopełnia się w wieczności. Woda ze źródła będzie symbolem niekończącego się szczęścia wybranych, przywiezionych na rozległe pastwiska przez Baranka. Woda mająca charakter duchowy i prowadząca do życia w „duchu i prawdzie”, staje się źródłem życia wiecznego⁴⁵.

Kto wierzy, ma życie wieczne (J 6,44–47)⁴⁶. W liturgii chrztu odczytuje się powyższy fragment Ewangelii według świętego Jana z tej racji, że zawiera upo-

⁴¹ OCD 3.

⁴² Por. D. Kwiatkowski: *Powtórne narodzenie*. W: *Duc in altum. Homilie i kazania na każdy dzień*. Lipiec. Red. K. Marcyński. Warszawa 2007 s. 1–2.

⁴³ OCD 222.

⁴⁴ Por. T. Okure: *Ewangelia według św. Jana*. W: *Międzynarodowy komentarz do Pisma Świętego*. Red. W.R. Farmer, dz. cyt., s. 1330.

⁴⁵ Por. H. Cazzilles, P. Grelot: *Woda*. W: STB s. 1062.

⁴⁶ OCD 223.

mnienie dotyczące wiary i obietnicę życia wiecznego. Wiara w Jezusa i w Jego naukę jest dla człowieka równoznaczna z posiadaniem życia wiecznego. U Jana centralną rzeczywistością jest Chrystus. To On jest życiem wiecznym i może je dawać innym. Życiem są słowa Jego nauki. To On daje wodę życia, a przede wszystkim Chleb życia. Treścią całego Jego posłannictwa oraz celem Jego przyścia na świat było to, aby ludzie mieli życie i to życie w pełni (por. J 10,10; 1 J 4,9). Uzyskuje się je przez wiarę w Chrystusa. Chrzest rozpoczyna to życie, które musi rozwijać się, aż do tego stopnia, by upodobnić się do Chrystusa. Jezus zapewnia wierzących o życiu wiecznym. Pełnia życia w Chrystusie udziela się wierzącym i gwarantuje wieczne szczęście⁴⁷.

Jeśli ktoś jest spragniony, a wierzy we Mnie, niech przyjdzie do Mnie i pije! (J 7, 7b–39a)⁴⁸. W religii żydowskiej w Jerozolimie obchodzone było Święto Namiotów. W ostatnim dniu tego święta podczas liturgii, na zakończenie uroczystości, odbywał się specjalny „obrzęd z wodą”. Kapłan wraz z lewitami i zgromadzonym ludem w procesji udawali się do sadzawki Siloe, z której brano wodę do złotego dzbanu. Następnie wodę tę przynoszono z powrotem na dziedziniec świątyni i wylewano ją na tak zwany „ołtarz całopalenia”. Poprzez ten „obrzęd z wodą” wyrażano usilne modlitwy błagalne o deszcz i o wielką ilość życiodajnej wody, potrzebnej dla przyszłych zbiorów. Woda była w tym obrzędzie znakiem błogosławieństwa i życia⁴⁹.

Jezus w swoim przemówieniu utożsamił się z wodą. Przedstawił siebie samego jako źródło wody żywej, z którego wypłyną strumienie mające moc ugasić pragnienia ludzkiego serca. Św. Jan Ewangelista tłumacząc wypowiedź Jezusa, dodał: *A powiedział to o Duchu, którego mieli otrzymać wierzący w Niego* (J 7,39a). Słowa Jezusa stanowią doskonałą katechezę chrzcielną. Odkrywamy z niej tajemnicę Osoby Jezusa Chrystusa oraz Ducha Świętego, którego wraz z Ojcem posłał wszystkim wierzącym. Zmartwychwstały Jezus stał się prawdziwym źródłem wody życia. Tą wodą jest Duch Święty, którego otrzymujemy w sakramencie chrztu. Strumienie łaski Ducha Świętego użyźniają glebę ludzkiego serca w taki sposób, że może ona wydawać owoce prawdziwej wiary. Ta woda otwiera nas także na życie wieczne. Jest prawdziwą wodą dającą życie wieczne, czyli to życie prawdziwe i nieprzemijające⁵⁰.

Jezus przechodząc, ujrzał pewnego człowieka, niewidomego od urodzenia (J 9,1–7)⁵¹. Jezus uzdrowia człowieka niewidomego od urodzenia. Ślepotą w czasach starożytnych była bardzo ciężką chorobą i praktycznie skazywała

⁴⁷ Por. L. Stachowiak: *Ewangelia według świętego Jana*, dz. cyt., s. 216–217.

⁴⁸ OCD 224.

⁴⁹ Por. B. Mokrzycki: *Droga chrześcijańskiego wtajemniczenia*, dz. cyt., s. 266.

⁵⁰ Por. D. Kwiatkowski: *Strumienie wody żywej*. W: *Duc in altum. Homilie i kazania na każdy dzień. Wrzesień*, dz. cyt., s. 2.

⁵¹ OCD 225.

człowieka na żebranie i życie w nieustannym poniżeniu i cierpieniu. Uważano nawet, że ślepotą była karą za grzechy, które popełnił niewidomy lub ktoś z jego rodziny. Stąd pytanie uczniów: *Kto zgrzeszył, że się urodził niewidomy?* (J 9,2) W odpowiedzi Jezus odpowiada, że choroba ta nie jest karą za grzechy, ale okazją do objawienia chwały i mocy Boga. I rzeczywiście Jezus przywraca wzrok człowiekowi niewidomemu. W tym wydarzeniu, On objawia się jako *Światłość świata*, która oświeca każdego człowieka wierzącego. Warto zauważyć, że uzdrowienie to jest jednocześnie znakiem i potwierdzeniem słów Chrystusa. Jezus nazywając samego siebie *Światłem* nie posługuje się teologicznym pojęciem czy poetyckim stwierdzeniem. On rzeczywiście jest *Światłem*, które ma moc pokonać każdą ciemność⁵².

Ciemnością człowieka jest grzech i nieznajomość Boga. Jezus stając się człowiekiem objawił nam prawdziwe oblicze Boga. Moglibyśmy powiedzieć, On rozświetlił tajemnicę Boga, czyli pokazał nam Boga. Oprócz tego Jezus pokonał ciemności, które niszczą człowieka – przez swoją śmierć i zmartwychwstanie pokonał grzech i śmierć. Światłem jest także Jego słowo, które wyznacza kierunek i sens naszego życia. W tym świetle odkrywamy nasze powołanie do życia wiecznego.

W czasach starożytnych ten fragment Ewangelii uważano za klasyczną katechezę chrzcielną. Sakrament chrztu nazywano wtedy „oświeceniem”, a nowo ochrzczonych „oświeconymi”. Możemy powiedzieć, że przez ten sakrament otrzymujemy światło Bożej łaski i miłości. To światło odpuszcza nasze grzechy i otwiera nas na życie wieczne. Ono pokazuje nam drogę do osiągnięcia wieczności w niebie⁵³.

Przebił mu bok i natychmiast wypłynęła krew i woda (J 19,31–35)⁵⁴. Święty Jan podaje, że z otwartego boku Jezusa wypłynęła krew i woda. Opis ten nawiązuje do wspomnianej wcześniej wizji Ezechiela (por. Ez 47,1–12). Jezus jest nową świątynią wybudowaną w miejsce starej świątyni jerozolimskiej. Z Niego, jak spod progów świątyni w widzeniu proroka, wypływa życiodajna woda. Natychmiastowe wypłynięcie wody z boku Jezusowego oznaczać może zbawczą rolę męki i śmierci, z której powstaje życie i następuje nowe narodzenie. Nowe narodzenie, jakim jest chrzest święty, ma swój początek w śmierci Jezusa. Woda, która wypływa z Jego boku, symbolizuje dar Ducha Świętego. Niewyczerpane źródło życia zaczyna tryskać na krzyżu⁵⁵.

W sakramencie chrztu zanurzamy się w zbawczej śmierci Jezusa Chrystusa i wraz z Nim powstajemy do nowego życia dzieci Bożych. Symbolami tej

⁵² Por. D. Forstner: *Świat symboliki chrześcijańskiej*. Warszawa 1990 s. 92–93.

⁵³ Por. B. Mokrzycki: *Droga chrześcijańskiego wtajemniczenia*, dz. cyt., s. 267–269.

⁵⁴ OCD 226.

⁵⁵ Por. L. Stachowiak: *Ewangelia według świętego Jana*, dz. cyt., s. 380–381.

chrzcielnej rzeczywistości są krew i woda, które wypłynęły z przebitego boku Chrystusa. Z przebitego i otwartego serca Jezusa spływa na nas łaska Bożego miłosierdzia. Rzeczywistość ta bardzo wymownie i pięknie przedstawiona została na obrazie Chrystusa Miłosiernego, który objawił się świętej siostrze Faustynie Kowalskiej. Woda, która jest początkiem i symbolem nowego życia, w naturalny sposób przywołuje chrzest. W tym sakramencie symboliczne obmycie wodą oznacza łaskę oczyszczenia z grzechów. Dokonał tego Jezus Chrystus umierając za nas na krzyżu. Natomiast krew będąca znakiem życia i jednocześnie ofiary wskazuje na Eucharystię, w której możemy uczestniczyć, ponieważ zostaliśmy ochrzczeni.

Egzegeza tekstów biblijnych przeznaczonych do proklamacji podczas udzielania sakramentu chrztu dzieci jednoznacznie pokazuje, że chrzest jest sakramentem nowego życia. Dokonuje on w człowieku ontologicznej przemiany i daje początek nowej relacji do Boga i do ludzi. Poprzez chrzest człowiek staje się przybranym dzieckiem Boga, jednoczy się na zawsze z Jezusem Chrystusem, zostaje obmyty z grzechu pierworodnego i włączony do wspólnoty Kościoła. Wszyscy ochrzczeni na mocy tego sakramentu połączeni są z całą wspólnotą Ludu Bożego. Duch Święty jest dawcą nowego życia, które jest darem zobowiązującym i dynamicznym. Rozwija się i dojrzewa, a odpowiedź na ten dar dokonuje się przez wiarę. Wiara daje skuteczność sakramentowi chrztu. Przez wiarę to nowe życie ma wzrastać w wierzących po to, aby mogli stać się uczestnikami życia Bożego w wieczności.

Obficie zastawiony stół słowa Bożego daje możliwość wyboru czytań i przygotowania na ich podstawie homilii ukazującej wielkość chrzcielnego daru, a przede wszystkim dar nowego życia, który staje się naszym udziałem przez przyjęcie tego sakramentu. Słowo Boże, skierowane przede wszystkim do rodziców i chrzestnych, ma prowadzić do ożywienia i pogłębienia ich wiary, którą potem będą musieli przekazać chrzczonemu dziecku. Słowo to ma także pomóc w odkrywaniu własnej tożsamości chrzcielnej.